

SPRAVODAJ

*Slovenského banského archívu**



1-2/2021

ROK ZMIEN A VÝZIEV

Po minuloročnom obnovení vydávania nášho Spravodaja, ktorý informuje záujemcov o dianí v Slovenskom banskom archíve, prinášame dvojčíslo 2021. Pokračujúca pandémia Covid-19 nás aj v tomto roku postavila pred viacero výziev a skomplikovala pracovné úlohy.

Napriek tomu archív pokračoval v plnení svojich základných úloh – preberania a sprístupňovania archívnych dokumentov. Zaznamenali sme stabilný počet bádateľských návštev pri takmer piatich desiatkach bádateľov a telefonicky alebo mailom poskytli informácie množstvu ďalších záujemcov. Vedecká rada Slovenského národného archívu odporučila schválenie troch nových inventárov a ďalej sme rozvíjali našu spoluprácu s kolegami z verejného i dobrovoľníckeho sektora.

Sľubne sa rozvíja najmä spolupráca s našou miestnou partnerskou inštitúciou – Slovenským banským múzeom, ale aj s Berg Schola n. o. Navštívila nás tiež delegácia z Newcomenovej spoločnosti z Veľkej Británie. So všetkými menovanými, ako aj s ďalšími partnermi, pripravujeme v nasledujúcom roku viacero aktivít pri príležitosti 300. výročia prvého použitia parného stroja v stredoeurópskom baníctve.

Z personálneho hľadiska bol rok 2021 rokom dynamických zmien, keďže tri naše kolegyně odišli na starobný dôchodok a nastúpili traja noví kolegovia, ktorí budú pokračovať v spracovávaní predovšetkým novších archívnych fondov a zároveň sa budú zapájať do publikačnej a prezentačnej činnosti archívu.

Slovenský banský archív sa aj naďalej snaží riešiť svoju neutešenú priestorovú situáciu, ktorá sa kriticky zhoršuje s každým preberaním nových prírastkov do už teraz nepostačujúcich depozitárnych priestorov. Aj v roku 2021 sa nám podarilo vďaka pracovníkom reštaurátorskej dielne v Slovenskom národnom archíve zachrániť niekoľko dôležitých dokumentov. Ich aktuálny zreštaurovaný stav chceme verejnosti prezentovať v nasledujúcom roku.

Peter Konečný

* Ministerstvo vnútra SR, Slovenský národný archív, špecializované pracovisko Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici.
Všetky práva podľa autorského zákona (185/2015 Z. z.) vyhradené!

Výstava 450. výročie Maximiliánovho banského poriadku, 10. 9. 2021

Pokračujúca pandémia Covid-19 aj v roku 2021 znemožnila Slovenskému banskému archívu zorganizovať pre záujemcov o históriu baníctva a hutníctva tradičný deň otvorených dverí. V jeho termíne sme preto pre návštevníkov pripravili aspoň menšiu tematickú výstavu. Jej cieľom bolo pripomenúť významné výročie – 450 rokov od vyhlásenia banského poriadku pre Uhorsko cisárom Maximiliánom II.



Tento banský poriadok bol právnou úpravou pre reguláciu banskej činnosti. Dovedy sa baníctvo v stredoslovenských banských mestách riadilo štiavnickým a kremnickým banským právom. Banské mestá patrili medzi venné majetky uhorských kráľovien. Keď v roku 1526 nastúpil na uhorský trón Ferdinand I. Habsburský, podarilo sa mu voči protikráľovi Jánovi Zápol'skému presadiť až po dlhoročných bojoch. Pre zabezpečenie príjmov prevzal následne v roku 1548 banské mestá od svojej sestry Márie. Zároveň poveril Dolnorakúsku komoru vo Viedni, aby vypracovala nový banský poriadok, ktorý mal byť záväzný pre všetky banské mestá. Cisár mal záujem obmedziť ich staré výsady a privilégia, uprednostniť teda banské regálne práva pred slobodami obyvateľov banských miest. Chcel tak zvýšiť kontrolu eráru a tým aj zisk, najmä z ťažby drahých kovov.

Slovenský banský archív si tento prelomový právny dokument pripomenul krátkodobou výstavou, ktorá ho mapovala v dvoch rovinách. Chronologicky predstavila celé obdobie jeho platnosti: od prvých snáh cisára Ferdinanda I. v rokoch 1550 až 1564, cez jeho prijatie v roku 1571, snahy o jeho novelizáciu, až po jeho nahradenie Všeobecným banským zákonom z roku 1854. Tematicky sa venovala vybraným aspektom, ktoré mali návštevníkovi umožniť lepšie

pochopiť rozsah jeho platnosti: konflikty s banskými mestami o zachovanie ich banských výsad, fenomén krámskych richtárov, tému defraudácie drahých kovov, porušovania pracovnej disciplíny alebo riešenie pozostalostných záležitostí banského personálu.

Výstava sa napriek pandemickým obmedzeniam stretla so živým záujmom verejnosti a v zredukovanej podobe je aj naďalej prístupná v dvoch vitrínach v našej bádateľni. Okrem tejto formy dostala výstava vďaka spolupráci so Slovenským banským múzeom a Berg Schola n. o. aj podobu online výstavy. Záujemcovia si ju môžu pozrieť na stránke >banskyporiadok.sk<.

Peter Konečný

Cholerová epidémia roku 1831 a jej priebeh v banskoštiavnickom regióne

Cholera, ktorá zasiahla celé Uhorsko, neobišla ani Banskú Štiavnicu. Mesto muselo prijať viaceré opatrenia týkajúce sa obmedzenia pohybu, dočasné zrušenie trhov a iné. Stoličná vrchnosť sa snažila nabádaním na zvýšenú hygienu spomaliť jej šírenie. Boli zriadení sanitárni komisári, ktorí sa mali podieľať na zavádzaní proticholeroých opatrení, kontrolovať ich dodržiavanie a vyhľadávať ohniská nákazy. Keď cholera vrcholila, mestská rada súhlasila s využitím priestorov Nového zámku na ošetrovanie chorých.

Medzi najdôležitejšie proticholerové nariadenie patrila inštrukcia z 15. apríla 1831, ktorú poslalo predstavenstvo banskobystrickej komory Hlavnému komorskogrófskemu úradu v Banskej Štiavnici. V úvodných častiach nariadenie opisovalo nebezpečenstvo prudkého šírenia a následne vydalo príkazy k zamedzeniu epidémie, k rozpoznaní ohnisk infekcie, k proticholeroým opatreniam a k navrhovaným liečebným postupom a prostriedkom v prípade ochorenia. Nariadenie uviedlo, že choroba si hľadá svoje obete predovšetkým medzi ľuďmi, ktorí opakovane prechladli na vlhkom chladnom vzduchu, jedli ťažko stráviteľné, tepelne nespracované jedlá – neuvarené, surové, tučné mäso, zvlášť studené klobásy, syr, ryby a páchnucu masť. Tieto potraviny podľa inštrukcie veľmi zaťažovali organizmus, v ktorom sa potom ľahšie rozvíjal zárodok choroby.

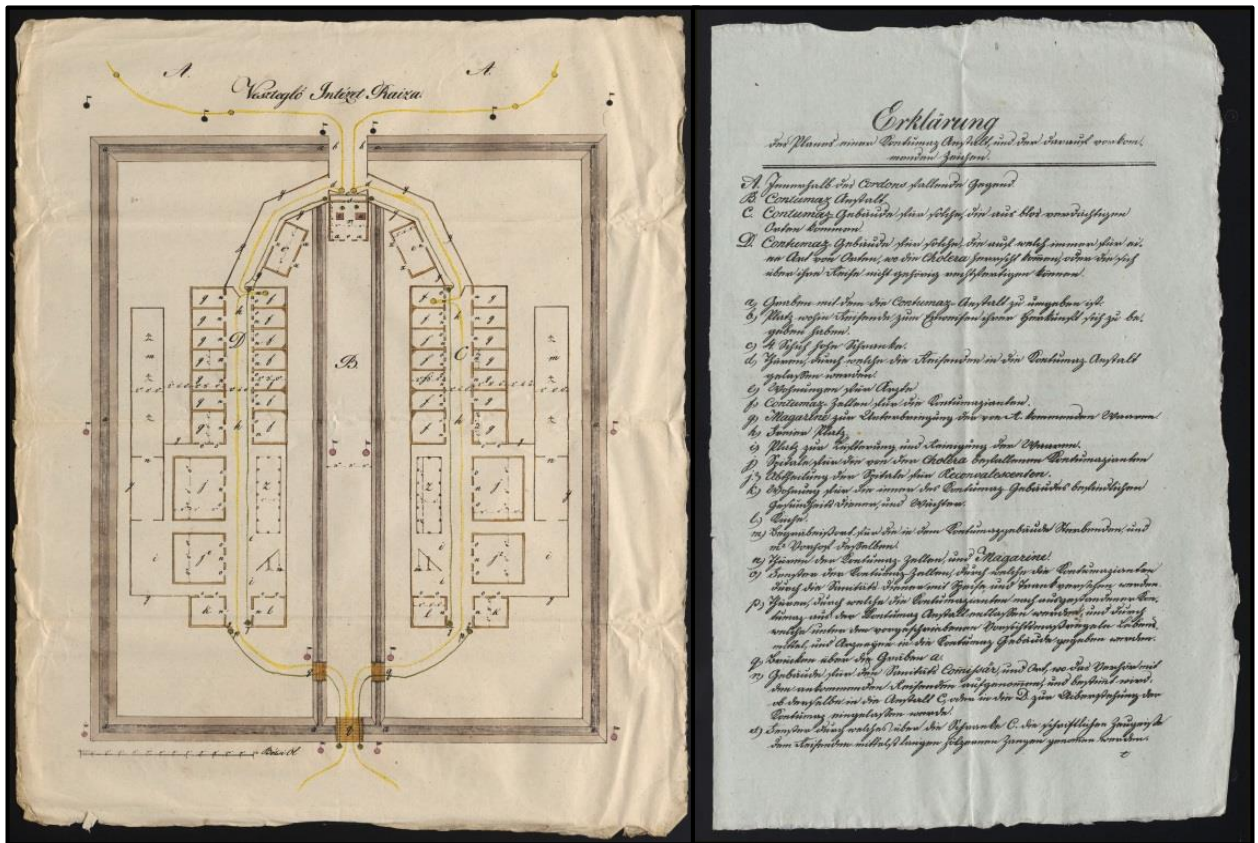
Cholera sa prejavovala bolesťou žalúdka, zvracaním, častými hnačkami, celkovými kŕčmi, slabým pulzom, bolesťami hlavy, závratmi, sťažením dýchania, suchou a chladnou pokožkou s nádychom modrej farby, vpadnutými zakalenými očami. Pacient sa mal uložiť do postele, zakryť celé telo okrem hlavy, do postele sa mali vložiť teplé tehly zabalené do hrubej handry. Pokožka na nohách a rukách postihnutého sa mala trieť vlhkými vlnenými uterákmi. Chorému sa mal pravidelne aplikovať klystír s tekutinou, ktorá obsahovala odvar z otrúb a škrobu. Rodinní

príslušníci, ktorí ošetrovali chorého, mali dodržiavať patričnú vzdialenosť od jeho dychu, nesmeli sa ho dotýkať obnaženou rukou a po každom kontakte s pacientom bolo nutné umývať si ruky. Následne si mali ešte ústnu dutinu vypláchnuť octom.

Choroba sa rýchlo šírila najmä v mnohopočetných rodinách v nevetraných miestnostiach s nedostatočnou čistotou. V nariadení sa ako ďalšie proticholerové opatrenie uvádzalo čistenie príbytkov, časté pranie posteľnej bielizne a oblečenia. Odporúčala sa prísna diéta, ktorá pozostávala najmä z mäsovej polievky, uvarenej ryže, jačmennej krupice, dobre prevareného chudého mäsa a zeleniny. Pri príprave jedla sa mali ľudia vyhýbať najmä tuku, koreniu a soli. Z nápojov sa navrhovalo piť prevarenú vodu, čaje z harmančeka, medovky, mäty, prípadne niekoľko lyžíc vína zmiešaných s prevarenou vodou. K ochranným opatreniam patrilo vetranie izieb minimálne dvakrát za deň a raz denne vydezinfikovať výparmi chlóróvého vápna, ktoré sa pripravovalo zmiešaním chlóróvého vápna s niekoľkými lyžicami vody v sklenenej alebo porcelánovej miske. Zmes sa premiešala sklenenou alebo drevenou paličkou a vystupujúcou parou sa mali vydymovať miestnosti. Po odparení sa táto zmes používala aj na čistenie hrncov, podláh a záchodov. Pri nedostatku chlóróvého vápna bolo vhodné použiť aj octové výpary - ocot sa zmiešal s vodou a zohrial v kuchynskom riade. Týmito výparmi sa čistil vzduch vo všetkých miestnostiach, no najmä v izbe chorého.

Sanitárna komisia mala o týchto preventívnych opatreniach poučiť predovšetkým obyvateľov, ktorí bývali v ohniskách nákazy. Pri podozrení na nákazu sa mali použiť všetky uvedené preventívne opatrenia a čakať na príchod lekára, ktorý nariadil ďalší postup. Boli vybudované kordóny so strážnymi stanicami, ktorých hlavnou úlohou bolo kontrolovať prichádzajúce obyvateľstvo a tovar. Kontrolovali sa zdravotné pasy. Do mesta nesmeli byť vpúšťaní tuláci, žobráci a cudzinci. Na území mesta boli zakázané trhy a jarmoky. Taktiež krčmy, obchody a kostoly boli zatvorené. Ak sa v nejakej obci objavilo podozrenie na cholera, boli spolu s lekárom okamžite povolaní sanitárni komisári, ktorí mali situáciu preveriť a podať správu predstaviteľom mesta. Karanténa trvala niekoľko dní. Počas ktorej mali obyvatelia zakázané vychádzať zo svojich obydlií a stýkať sa s inými ľuďmi. Zdravotní komisári spolu s lekármi v pravidelných intervaloch kontrolovali ľudí, ktorí boli v izolácii.

Z júla 1831 sa zachoval list určený pre Sanitárnu komisiu v Banskej Štiavnici od lesného inšpektora Divalda, ktorý žiadal najat' 36 strážcov kordónov, najmä z radov baníkov, pretože počet hajdúchov už nepostačoval. Lesný inšpektor v liste ďalej žiadal o zriadenie kordónovej línie v okolí Banskej Štiavnice. Tu mali byť na presne určených miestach rozdelené stráže, na každom stanovisku dvaja muži striedajúci sa každých 12 hodín. Chcel, aby sa im postavilo 14 strážnych domov, kde by sa mohli schovať pred hustým dažďom. Tieto hliadky mali dostať zbrane, aby mohli zakročiť v prípade kladenia odporu. Ich úlohou bolo kontrolovať všetkých ľudí, ktorí prechádzali cez kordóny, predovšetkým ich pasy a potvrdenia o zdravotnom stave.



Plán kontumačného zariadenia s presným vysvetlením

Kontumačné „karanténne“ zariadenie sa nachádzalo v sanitárnom kordóne a bolo od okolia oddelené priekopou s mostom. Zariadenie bolo prísne strážené. Cestovatelia z oblastí, ktoré boli považované za rizikové, sa museli podrobiť karanténe. Rovnako túto povinnosť mali tí, ktorí nemali zdravotný pas, prípadne sa u nich prejavovali príznaky ochorenia. Pri vstupe do objektu museli cestujúci preukázať, odkiaľ prichádzajú. Doklady podávali obslužnému personálu pomocou dlhých drevených klieští, aby nedošlo k žiadnemu fyzickému kontaktu. Zariadenie bolo rozdelené do viacerých sekcií. V strede boli umiestnené bunky pre nakazených v karanténe, kde museli zotrvať niekoľko dní a cez okienko im bola podávaná strava i nápoje.

V zariadení bol prísne zakázaný alkohol. Bola tam kuchyňa a sklady s potravinami a nápojmi. Nachádzali sa tu aj byty pre lekárov, ošetrovateľov i sluhov. Vo vnútornom priestore kontumácie boli studne a vydymovacie mašiny, kde sa dezinfikovalo oblečenie a batožina. V nariadení sa ďalej odporúčalo: „Ludia by nikdy nemali chodiť do kontumácie s prázdnyim žalúdkom, pretože vtedy je telo náchylnejšie na vstrebávanie všetkých infekčných látok, preto je vhodné dať si obvyklé raňajky, vínnu polievku alebo čaj z korenistých bylín, koreňov alebo kvetov.“ Navrhovalo sa dať si niečo pikantné, trochu puškvorca, zázvoru, bobkového listu, bieleho korenia, rasce, anízu, ktoré sa majú pomaly žuť v ústach. Muži mohli používať tabakový dym.

Nachádzal sa tam aj špitál, v ktorom boli ošetrovaní ťažko chorí pacienti, a v jeho tesnej blízkosti bolo vybudované pohrebisko. Po absolvovaní rekonvalescencie dostali ľudia osvedčenie na ďalšiu cestu a taktiež im bola vrátená ich vyčistená a vydymená batožina.

Vďaka svedectvu štiavnického kronikára Ignáca Opluštila (1772 – 1861) môžeme nazrieť na udalosti, ktoré sa odohrali v Banskej Štiavnici v čase tejto epidémie. V kronike autor približuje, ako vnímal priebeh cholerovej epidémie na Piargu, dnes Štiavnické Bane. *„Mnohí ľudia jedli len surovú zeleninu, niektorí ale jedli horúci nedopečený chleba, ktorý im spôsoboval žalúdočné problémy, žalúdok im prestal tráviť a veľa ľudí zomrelo. Začali sa stavať Cordony, čo boli búdy zbité z dosiek s dvomi oddelenými komorami, určené pre ľudí prichádzajúcich z ďaleka.“* Opluštil uvádza, že na Piargu sa cholera začala šíriť 19. augusta a odtiaľ do Štiavnice a okolia.

Medzi obyvateľstvom sa šírili aj fámy, aby nepoužívali vodu zo studní, pretože je v nich nasýpaná otrava. Bol to však následok neznalosti pôvodcu ochorenia, ktorým bola baktéria *Vibrio cholerae*. Ako relatívne účinný prostriedok sa využívalo pitie harmančekového čaju. Opluštil dodáva: *„A ten, kto začal piť čaj skôr, ten bol oslobodený od smrti, ale ktorý nebol opatrný, ten do šiestich hodín zomrel. Stmaval a začal hneď hniť a v celom dome ostal taký smrad, že sa ostatní nakazili. Najskôr začali staré žobráčky zomierať, prvý deň ich päť zomrelo, a keď každej pri umieraní a pochovávaní na zvončeku zazvonili, nastal medzi ľuďmi obrovský strach. Mysleli si, že všetci v krátkom čase zomrú, tak zaraz zakázali zvoniť pri umieraní aj pochovávaní.“* Približuje aj spôsob pochovávania v štiavnickej oblasti: *„Na cintoríne urobili búdu z dosiek a hneď, ako niekto zomrel, uložili ho do truhly a zaviezli ho tam. Truhly vyrábali z erárnych peňazí, aby boli vždy prichystané, keď niekto zomrel. V tej búde ostali jeden deň a následne ich pochovali. A toto všetko prebiehalo bez kňaza, spievania a zvonenia.“*

Píše aj o cholerovom špitáli, ktorý sa nachádzal pri šachte Ondrej a bol vybavený 28 posteľami. Liečil tam jeden lekár, jeden lekárnik a dve ženy, ktoré opatrovali chorých. Keď niekto v domácnosti ochorel, išli to oznámiť banskému správcovi, ten dal umiestniť na dom oznam a pre chorého poslali kone s vozom. Keď sa vyliečil, po ôsmich dňoch ho pustili domov. Keď zomrel, pochovali ho v Dolnej Rovni. *„Tam aj cintorín vysvätili a kríž postavili, lebo taký hrob sa už nikdy viac nesmel otvoriť, lebo by sa cholera znova rozšírila, ako od morovej rany, keď otvorí hrob. Mali sme veľmi opatrného felčiara, tomu sa neťažilo, hneď išiel za chorým, dokonca aj v noci. Bol veľmi múdry a veľa ľudí zachránil pred smrťou, lebo by ich bolo aj viac ako dvesto zomrelo.“*

Situáciu v Banskej Štiavnici upokojila až správa z polovice novembra 1831, v ktorej sa konštatovala likvidácia cholery na území mesta. Presný počet obetí cholery v banskoštiavnickej oblasti sa nepodarilo zistiť, ale je zrejmé, že mala nezanedbateľný vplyv na pokles počtu obyvateľov mesta. Vďaka Opluštilovi vieme, ako ľudia reagovali na túto nebezpečnú chorobu.

Elena Hegyi

Pečate, pečatidlá a ich evidencia

Pečate zastávajú v povedomí širokej verejnosti špecifické postavenie. Sú obdivované pre svoje spracovanie a rôzny tvar, či už ide o veľké bohato vyzdobené kráľovské pečate, alebo o malé precízne vyhotovené pečatné prstene. Existuje celá škála pečatí s odlišnými funkciami, charakteristikami, veľkosťami a využitím. Pečať je samotný odtlačok do vosku alebo inej látky, zatiaľ čo pečatidlo je razidlo, ktoré sa použije na jej odtlačenie.

Počiatky pečatí musíme hľadať v Prednej Ázii, konkrétne v Mezopotámii okolo roku 3300 p. n. l. Najstaršie pečatidlá, mali tvar cylindra a boli najčastejšie zhotovené v tvare kamenného, slonovinového či dreveného valčeka s vyrytým obrazom. Jeho otáčaním okolo vlastnej osi v pečatnej látke (najčastejšie hlina) došlo k vytvoreniu odtlačku pečatidla. Valčekové pečate našli uplatnenie aj v Egypte už od dôb prvej dynastie. Okrem cylindrov sa používali aj gombíkové pečatidlá, t. j. malé doštičky s uškom, na ktorých spodnej (pečatnej) ploche boli vyobrazené ornamentálne obrazce.

V Egypte sa používali nielen úradné pečate využívané v štátnej správe, ale taktiež pečate súkromné. V nasledujúcich storočiach sa stali úplne bežné v Babylonskej a Asýrskej ríši. Z Prednej Ázie sa dostali na Krétu, do Mykén, gréckych mestských štátov a neskôr aj do Ríma, odkiaľ sa rozšírili do ďalších krajín Európy. V stredoveku už bolo používanie pečatí samozrejmosťou. V nasledujúcich storočiach postupne nadobúdali nové funkcie, zdokonaľovala sa ich úprava a prevedenie, vylepšoval sa materiál, do ktorého boli odtlačované. Postupne sa z pečatí vyvinuli pečiatky, ktoré dnes poznáme z úradnej komunikácie.

Pečať a s ňou aj pečatidlo sú zdrojom rôznych historických informácií a zároveň aj umeleckým dielom. Pečatidlá zhotovovali prvotriedni zlatníci a na ich výrobe sa podieľali poprední umelci, pričom museli dodržiavať prísne opatrenia proti ich zneužitiu. Takéto pečatidlá boli veľmi drahou záležitosťou a ľudia, ktorí si ich nemohli dovoliť, vyhľadávali služby miestnych kováčov. Takto vytvorené pečate však už boli jednoduchšie a menej prepracované.

Pečatidlá sa vytvárali z rôznych typov materiálov. Ten musel byť ale vždy tvrdší ako pečatná látka, do ktorej sa pečatidlá odtláčali. Najčastejšie boli vyhotovené z kovu, ako napr. bronz, mosadz, zlato, striebro, olovo, cín, železo, oceľ, alebo zo slonoviny, kameňov, kostí, či tvrdých drieb. Svojím vývojom taktiež prešiel tvar a forma pečatidiel, od doštičky s uškom, cez doštičky s pohyblivou úchytkou, prstene, lis pečatidla až po vzácne trojotočné pečatidlá.

Vlastnú pečať mohla mať celá škála fyzických a právnických osôb. Vlastnil ju nielen panovník, ale aj krajinskí funkcionári, úradníci, mešťania, šľachtici, obchodníci, samozrejme, aj inštitúcie ako samotný štát, župa, mesto, obec. V neposlednom rade nimi disponovali aj cirkevní predstavitelia.

Vlastníci mali svoje pečate vyhotovené podľa vlastných potrieb, so znakmi charakteristickými pre nich samých, resp. pre ich rod, alebo pre úrad, ktorý zastávali.

Zároveň pečať plnila aj niekoľko funkcií. Mala chrániť obsah listiny pred nepovolanými osobami alebo zabrániť jej falšovaniu. Taktiež overovala pravosť listiny a vyjadrovala súhlas majiteľa so znením jej obsahu. Slúžila aj ako doklad poverenia osoby, ktorá sa ňou preukázala.

Pomocná veda historická zaoberajúca sa skúmaním vzniku, vývoja, vyhotovovania a používania pečatí sa nazýva sfragistika. Jej počiatky siahajú do 17. storočia, konkrétne do roku 1681, kedy vychádza dielo benediktínskeho mnícha Jeana Mabillona *De re diplomatica libri sex (Šesť kníh o diplomatike)*, v ktorom sa popri určovaní pravosti listín venoval aj popisu pečatí. Mabillonov záujem o pečate bol však len okrajový. Na jeho prácu nadviazal začiatkom 18. storočia teológ a kazateľ Johann Michael Heineccius, ktorý sa zaoberal charakteristikou a typológiou pečatí.



Pečať hl. komorského grófa Gabriela Nicolause von Svájcer (Schweizer)

Napriek tomu rozvoj sfragistiky ako samostatnej vednej disciplíny začína až v polovici 19. storočia a súvisí s pokusmi o zhromažďovanie a sprístupňovanie stredovekého diplomatického materiálu. Do popredia ju dostávajú práce historika Hermanna Grotefenda a kniežata Friedricha Karla von Hohenlohe-Waldenburg, ktorý je známy dotvorením systému klasifikácie pečatí vo svojom diele *Mein sphragistisches System zur Classification aller Siegel nach ihren IV verschiedenen Haupt-Typen (Môj sfragistický systém pre klasifikáciu všetkých pečatí podľa ich štyroch rôznych hlavných typov)*.

V nasledujúcich storočiach záujem o skúmanie pečatí stúpala a sfragistika sa stala významnou vednou disciplínou spolupracujúcou najmä s heraldikou, genealógiou, epigrafikou a diplomatikou.

Na Slovensku začala popularita výskumu pečatí stúpať až v posledných rokoch. Prispela k tomu najmä práca Karla Müllera a Ladislava Vrteľa *Vocabularium internationale sigillographicum (Medzinárodný slovník sfragistiky)* z roku 2016. V nej zaviedli terminológiu viažucu sa ku charakteristikám pečatí a pečatidiel, nielen v slovenčine, ale aj v iných jazykoch. Starostlivosť o ne a ich význam je podporený aj novelou zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach, ktorá zaväzuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky viesť evidenciu pečatí a pečatidiel.

Z tohto dôvodu bola v roku 2019 zriadená webová aplikácia „Evidencia pečatí a pečatidiel“ umiestnená na webovej stránke Ministerstva vnútra SR ><http://ives.minv.sk/epap><. Má verejnú a neverejnú časť. Verejná časť je voľne dostupná a umožňuje vyhľadávanie záznamov podľa rôznych kritérií, ako napr. typ pečate, meno pečatiteľa, názov vlastníka či dátum vzniku pečate. Neverejná časť slúži na evidenciu nových alebo úpravu už vytvorených záznamov, ktoré sú po schválení publikované.

Evidenciu pečatí a pečatidiel v Slovenskom banskom archíve majú na starosti Mgr. Katarína Olajcová, ktorá vedie evidenciu a úpravu záznamov, a Mgr. Martin Kaškötö, ktorý pečate a pečatidlá digitalizuje.

Za rok 2021 bolo v Slovenskom banskom archíve zaevidovaných 70 pečatí, prevažne z archívneho fondu Hlavný komorskogrófsky úrad. Sú medzi nimi okrem iných aj bohato a detailne zdobené pečate uhorských panovníkov zo 16. až 18. storočia, konkrétne Maximiliána I., Rudolfa I., Mateja II., Ferdinanda II., Ferdinanda III., Leopolda I., Jozefa II. a Františka I., na ktorých sú vyobrazené erby krajín nachádzajúcich sa v Rakúsko-Uhorsku. Po



*Pečať hlavného komorského grófa
J. A. Vichtera von Grub (12. 1. 1688)*

ich stranách rozťahuje svoje veľké ochranné krídla dvojhľavá orlica a nad jej hlavami sa vznáša veľká kráľovská koruna.

Zaujímavé sú i pečate hlavných komorských grófov Johanna Andreea Vichtera von Grub a Ludwiga Alberta Thavona von Thavonat, ktorí vo svojich funkciách pôsobili ku koncu 17. storočia. Každý gróf mal svoju špecifickú pečať s vlastným erbom, ale ich spoločným znakom boli banícke symboly, kladivko a železko.

Zaznamenané sú tiež pečate banských inštitúcií, ako sú Banský súd v Banskej Štiavnici, Štátne banské riaditeľstvo v Banskej Štiavnici, Štátne banské riaditeľstvo v Kremnici, Banský úrad vo Vindšachte, Banská správa štôlne Anton vo Vyhniach, Banský závod štôlne Schöpfer v Dolných Hámroch. Za povšimnutie stoja aj pečate šafárov, pisárov, sudcov či inšpektorov.

Len niekoľko archívov na Slovensku uchováva spisy s naozaj unikátnymi exemplármi pečatí a pečatidiel. K nim patrí aj Slovenský banský archív, kde si ich návštevník môže prezrieť na digitalizátoch aj v reálnej podobe. Na svoje si tu prídu nielen odborníci, ale aj laici, ktorí iste ocenia ich zaujímavé výtvarné stvárnenie.

Katarína Olajcová

Šachta Mayer I (Rudolf) v Hodruši-Hámroch

V ústrednom zozname pamiatkového fondu SR sú pod číslom 10168/1 až 3, okrem mnohých iných banskotechnických pamiatok, zapísané ako národné kultúrne pamiatky aj budova šachty, ťažná veža a strojovňa šachty Mayer I v Hodruši-Hámroch.

Šachta Mayer I, pôvodne Rudolf alebo Rudolf von Wrbna, bola vyhlbená v roku 1805 ako servisná šachta pri razení Voznickej dedičnej štôlne (do roku 1925, Dedičná štôlna cisára Jozefa II.), pričom mala urýchliť postup prác. Slúžila na dopravu jaloviny, čerpanie banských vôd a vetranie stredného úseku dedičnej štôlne, ktorá v týchto miestach prechádzala cez Dolnohodrušský banský závod. Šachta bola jednou z ôsmich šácht tejto štôlne v Hodrušskej doline. Pôvodne nebola plánovaná. Kvôli zabezpečeniu vetrania štôlne a čerpaniu vody bola vyhlbená dodatočne medzi tromi šachtami, Hutná a nižšie položenou dvojicou Štampfer a Kyslá. V nasledujúcom roku boli pre jej banské odvaly zakúpené pozemky od miestnych obyvateľov.

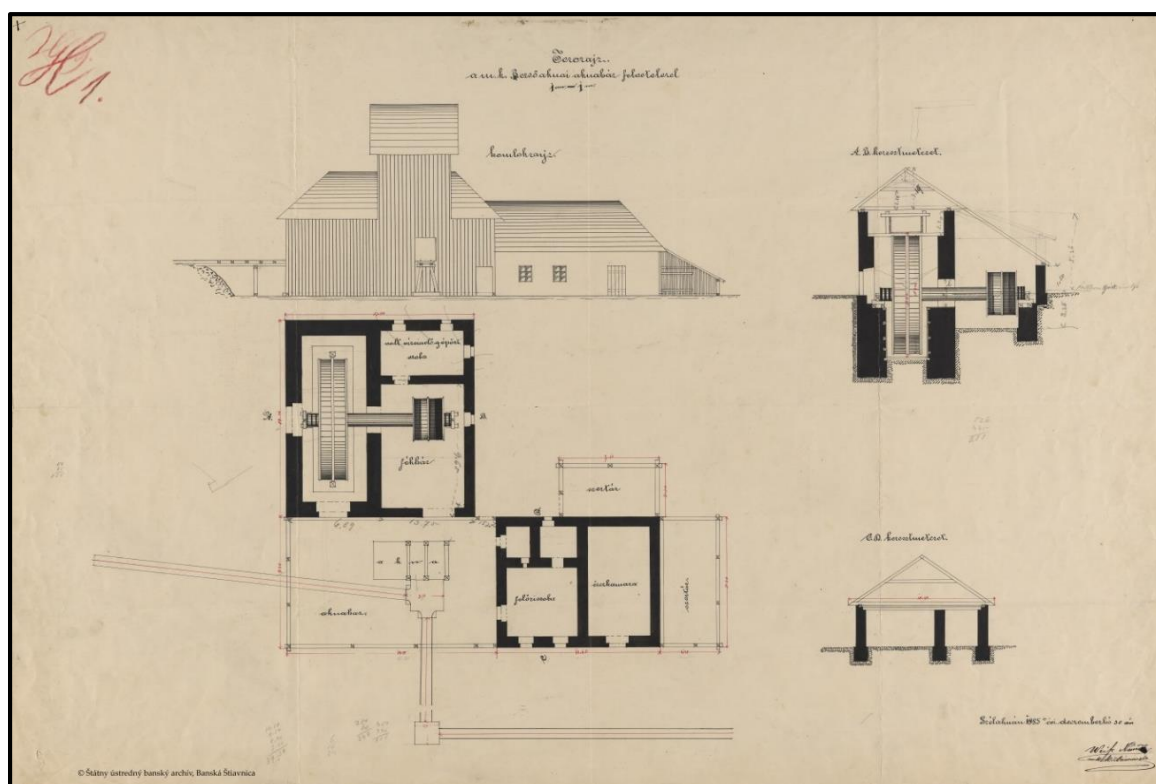
V roku 1807 dosiahla šachta konečnú hĺbku 95 m. V rovnakom roku bola vybavená vodným kolesom, ktoré poháňalo piestové čerpadlá v šachte. Bola hlbená úkolovými haviarmi. Už z roku 1808 sú zaznamenané ich sťažnosti na nízke platy a výnimočne vlhké pracovné prostredie, ktoré spolu s nedostatočným prekrytím šachty viedli k úmrtiu až 15 mužov. Dvorský komisár A. L. von Ruprecht preto nariadil lepšie dodržiavanie zabezpečenia pracoviska a pravidelné mesačné kontroly haviarov banským lekárom.

V roku 1820 sa banský erár netradične rozhodol zmluvne prenajať túto šachtu a čerpacie zariadenia aj so susednou Hutnou šachtou súkromným ťažiarom, pretože tí najviac profitovali z čerpania vody. Je však otázne, či k podpisu tejto zmluvy skutočne došlo. V roku 1826 boli opäť riešené problémy s veľkými prievalmi vody v priestore šachty. V nasledujúcom roku bola naplánovaná oprava šachtovej budovy, ťažného kolesa a vodného náhonu, ako aj prepočítanie hĺbky po prerazení od šachty Hutná. Samotné opravy sa uskutočnili až v roku 1828 a celkovo stáli 1454 zl. V rovnakom roku došlo aj k prerazeniu dedičnej štôlne, ktorá bola razená obojstranne od šachty Rudolf k šachte Kyslá.

Pôvodne mala šachta okrem vodného kolesa aj ťažný konský gápel, keďže sa v roku 1834 spomína obnova jeho krytiny v sume viac ako 208 zl. V neskoršom období však už gápel neplnil svoju funkciu a pre dopravné účely bolo ponechané iba vratné vodné koleso. Pôvodné koleso pritom nahradili novým väčším a vymenili aj lanový bubon.

Vďaka plánu budov šachty od N. Weisa z roku 1885 (obr. 1) poznáme presnú štruktúru areálu pred zásadnou prestavbou na začiatku 20. storočia. Nad samotnou šachtou s tromi oddeleniami (s pôdorysom 2 x 4,3 m) stála drevená šachtová budova s rozmermi 9,4 x 15,25 m. V nej je zakreslená aj vyvýšená koľajová dráha pre banské vozíky, ktoré vychádzali na vedľajšiu haldu

a do neďalekej úpravne, ako aj manipulačný priestor pri šachte. Zo zadnej strany sa na ňu napájala kamenná budova kolesovne s rozmermi 14,10 x 13,4 m, ktorej hlavnú časť tvoril priestor pre reverzné vodné koleso s priemerom 8,4 m a priestorom pre dvojité lanový bubon. Ako je možné vidieť na priečnom reze, budova kolesovne mala masívne základy siahajúce hlboko pod úroveň terénu. Zozadu nadväzovala miestnosť pre strojníka obsluhujúceho tento ťažný stroj. Z pravej strany sa na ťažnú budovu napájala ďalšia kamenná budova s miestnosťou pre hutmana a s drevenými prístavbami skladov, kde sa držala aj ruda (11,6 x 9,4 m). Tá stála na mieste bývalého gápl'a šachty Rudolf.



Obr. 1: Budovy šachty Rudolf v ich usporiadaní po prestavbe v roku 1885 s novým ťažným kolesom

V rokoch 1887 a 1899 bolo naplánovaných a realizovaných niekoľko stavebných úprav. Jednalo sa napríklad o obmenu výdrevy v šachte, predĺženie banskej železnice od budovy šachty k stupe č. II. štôlne Schöpfer (obr. 2), ako aj oprava dedičnej štôlne cisára Jozefa II. v danom úseku. V roku 1906 bol vyhotovený prehľad investícií do dedičnej štôlne a šachty Rudolf za predchádzajúci rok.

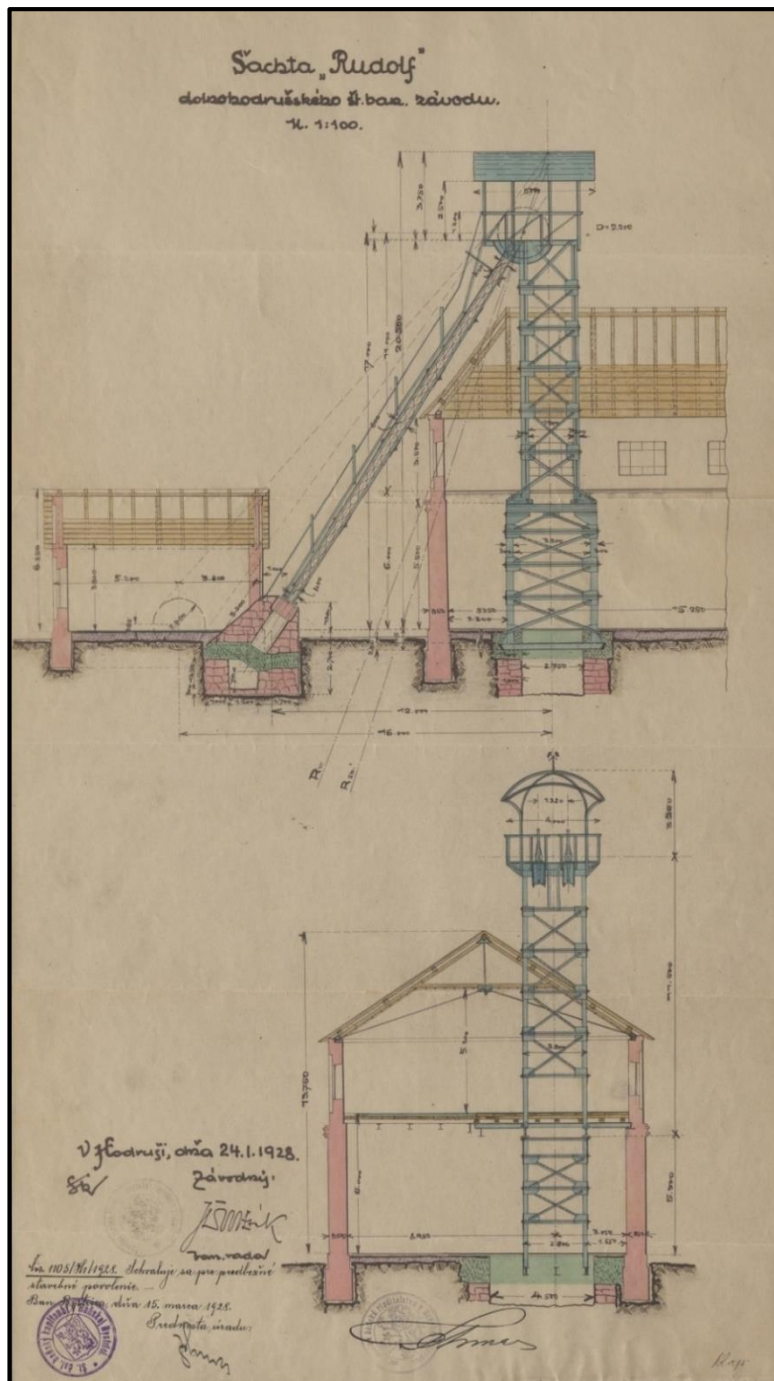
Zmena v živote šachty začala po jej prestavbe v rokoch 1927 až 1929. Vďaka nej došlo k obnove zariadenia šachty, čím bola zabezpečená efektívnejšia doprava medzi týmto úsekom dedičnej štôlne a ťažňou František v Banskej Štiavnici. V tom čase sa ťažňou vyťahovala ruda a jalovina z bočných prieskumných chodieb medzi Dolnohodrušským a Hornohodrušským závozom, ktorá sa neskôr spracovávala vo flotačnej úpravni v jej blízkosti. Vyprodukovaný koncentrát sa

následne dopravoval naspäť šachtou na úroveň dedičnej štólne a po nej k šachte František. Odtiaľ, po vytiahnutí na povrch, smerovali vozíky s koncentrátom povrchovou traťou na ďalšie spracovanie do Dolnej huty.



Obr. 2: Areál Dolnohodruškého banského závodu so šachtou Rudolf na konci 19. storočia

V priebehu roka 1927 bola riešená otázka ťažného zariadenia pre šachtu Rudolf a zároveň boli schválené plány na stavbu ťažnej veže, ktorú mali stavať Štátne železiarne v Podbrezovej. Podľa technických parametrov sa jej vývozný obzor sa nachádzal vo výške 6 m nad ohľbnou šachty, pričom samotná šachta mala byť dimenzovaná tak, aby mohla byť prehĺbená z vtedajších 95 m až do hĺbky asi 200 m. Pohon mal zabezpečovať elektrický ťažný stroj s jedným voľným a jedným pevným bubnom s klátikovou brzdou. V marci 1928 bola vykonaná obhliadka šachty za účasti úradníkov Banského kapitanátu v Banskej Bystrici. Na jej základe bolo vydané stavebné povolenie na postavenie spomínanej ťažnej veže (obr. 3), keďže prebiehala stavba šachtovej budovy a strojovne a v tom čase bola „už pod strechou“. Kolaudácia ťažného zariadenia šachty, ako aj železničná trať medzi Dolným a Horným hodruškým závodom prebehla v roku 1930.



Obr. 3: Nová ťažná veža a šachtová budova so strojovňou na šachte Rudolf v Hodruši, 1928

V roku 1929 sa výnosom č. 180/20/4015/VII/31a/29 zmenil názov samotnej šachty z Rudolf na Mayer. Premenená bola na počesť riaditeľa československých štátnych banských a hutných závodov Ing. Oskara Mayera. Občas sa objavuje názor, že toto premenovanie je späté s komorským grófom Carlom Theobaldom von Mayern, čo je však určite fabulácia.

Ťažba drahokovových rúd pokračovala v Hodruši až do 50. rokov 20. storočia. V tom období zároveň skončila aj doprava cez šachtu Mayer. Jej opätovné využívanie sa datuje od 80. rokov, kedy sa začali práce na razení Novej odvodňovacej štôlne, ktorá mala nahradiť staršiu a do značnej miery už zanesenú Voznickú dedičnú štôľňu. Pre jej potreby bola vyrazená aj susedná šachta Mayer II. Pôvodná šachta Mayer sa začala označovať rímskou číslicou I.

Obidve šachty boli využívané iba ako pomocné banské diela. Posledné použitie tamojšieho ťažného stroja je zadokumentované v roku 1993.

Areál šachty momentálne vlastní obec Hodruša-Hámre a pripravuje komplexnú dokumentáciu za účelom premeny budov na muzeálno-kultúrne využitie.

Peter Konečný, Elena Hegyi

Spomienka na archivára a historika Jozefa Gindla (1917 – 1991)



Jozef Gindl
(1917 – 1991)

V roku 2021 uplynulo 30 rokov od smrti významného slovenského archivára, historika, pedagóga a múzejníka Jozefa Gindla, ktorý sa zaoberal dejinami baníctva, banských miest, banského školstva, mincovníctva na Slovensku a v bývalom Rakúsko-Uhorsku. Ťažiskom jeho práce bolo skúmanie jednotlivých úsekov montánnej činnosti v rôznych oblastiach Slovenska, pričom mimoriadnu pozornosť venoval regiónu Štiavnických vrchov.

Narodil sa 26. januára 1917 v Banskej Štiavnici ako syn banského podúradníka. V roku 1937 zmaturoval v rodnom meste na Reálnom gymnáziu Andreja Kmeťa. Vysokoškolské štúdium absolvoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského – odbor dejepis a francúzština.

Počas vysokoškolského štúdia pracoval na Štátnom gymnáziu v Trnave a ako archivár a správca mestského múzea v Banskej Štiavnici (1941 – 1942). V nasledujúcom období absolvoval vojenskú službu, taktiež sa zúčastnil Slovenského národného povstania. Počas druhej svetovej vojny sa mu podarilo zachrániť vzácne archíválie a muzeálne predmety pred odvečením do Nemecka. Medzi rokmi 1945 a 1948 sa stal kultúrnym referentom Mestského národného výboru v Banskej Štiavnici a zároveň pôsobil aj ako pedagóg na miestnom gymnáziu. Od 1. mája 1948 do roku 1949 bol zamestnancom Povereníctva školstva a kultúry v Bratislave. V tomto období sa aj oženil s Jolanou Kristovou.

Po krátkom pôsobení na banskoštiavnickom gymnáziu bol v apríli 1950 poverený zriadiť Ústredný banský archív pre Slovensko v Banskej Štiavnici, ktorého sa následne stal aj riaditeľom. V roku 1958 sa od Ústredného banského archívu odčlenilo Banské múzeum Dionýza Štúra, kde sa stal vedúcim Jozef Gindl a v tejto funkcii zotrval do roku 1961.

Svoj záujem o montanistiku potvrdil aj večným štúdiom na Priemyselnej škole baníckej v Banskej Štiavnici, počas ktorého si v rokoch 1960 až 1965 doplnil všetky potrebné znalosti. Roky 1961 – 1971 boli rokmi jeho pedagogického pôsobenia – na Odbornom učilišti Priemstavu v Banskej Štiavnici (1961 – 1962), na Pedagogickom inštitúte v Martine (1961 – 1965) a na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici (1965 – 1971), kde prednášal základy historiografie a dejiny výroby a technických vynálezov.

V máji 1968 obhájil na Historickom ústave Slovenskej akadémie vied dizertačnú prácu s názvom *Vývoj haviarskych prác v oblasti banskoštiavnického baníctva* a získal tak titul CSc. V roku 1971 sa

vrátil do Štátneho ústredného banského archívu v Banskej Štiavnici a do roku 1979 bol opäť jeho riaditeľom. Počas svojho pôsobenia na tejto pozícii sa snažil pre zamestnancov organizovať odborné a jazykové školenia, kládol dôraz na skvalitnenie predarchívnej starostlivosti a od roku 1975 do roku 1978 začal vydávať *Spravodaj Ústredného banského archívu*. Do starobného dôchodku odišiel v roku 1979, ale na svojom bývalom pracovisku pôsobil s prestávkami ešte aj v nasledujúcom období, a to až do roku 1988.

Jozef Gindl bol autorom a spoluautorom mnohých monografií, odborných historických štúdií, článkov a recenzií. Pracoval aj na topografii banského podnikania v oblasti Štiavnických vrchov a spolupracoval na príprave Nemecko-slovenského banícko-hutníckeho slovníka. Časť jeho diela zostala len vo forme rukopisu. V roku 1993 Štátny ústredný banský archív odkúpil od jeho synovca písomnosti z pozostalosti Jozefa Gindla. Ide o jeho korešpondenciu, publikačnú, vedeckú a bádateľskú činnosť, separáty a opisy prác iných autorov, mapy, grafy, plány a dokumentačný materiál prezentujúci jeho rôznorodé záľuby aj verejnú angažovanosť. Tieto do formy osobného fondu spracovala v roku 1996 Lenka Síkorová.

Za svoju pracovnú a verejno-spoločenskú činnosť bol viackrát ocenený. Medzi jeho najvýznamnejšie ocenenia patrí Križkova medaila, ktorú získal v roku 1980. Taktiež je držiteľom Pamätnej medaile prezidenta ČSSR na pamäť boja proti fašizmu pri príležitosti 20. výročia SNP a Čestného uznania Ministerstva vnútra SSR za rozvoj archívnictva.

Bol členom viacerých vedeckých spoločností a komisií, najvýznamnejšími sú: Slovenská historická spoločnosť, Slovenská numizmatická spoločnosť, Slovenská filatelistická spoločnosť, Slovenská vedecko-technická spoločnosť, Štátna archívna komisia, Hornícko-hutnícka archívna komisia a iné.

Ako vyplýva zo spomienok jeho dlhoročnej spolupracovníčky Margity Buzalkovej: *„Jozef Gindl úžasne veľa času strávil hľadaním hrozienuk, čo mu, žiaľ, zabránilo napísať aspoň jedno ucelené dielo, ktorým by obohatil históriu baníctva, hoci mal o banskoštiavnickom baníctve veľké vedomosti.“**

Po dlhej a ťažkej chorobe zomrel 30. októbra 1991 v Banskej Štiavnici, kde je aj pochovaný na evanjelickom cintoríne.

Pri príležitosti desiateho výročia jeho úmrtia bola vo vestibule Štátneho ústredného banského archívu slávnostne odhalená jeho pamätná tabuľa.

Elena Hegyi

* ŠÚBA jubiloval / Elena Kašiarová. – Spomienky Margity Buzalkovej. In: Fórum archivárov. – Roč. XI, č. 6 (2000), s. 4.

Aktuality z činnosti Slovenského banského archívu

- V rámci výskumnej úlohy „Vývoj a archontológia Hlavného komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici do doby tereziánskych reforiem, 1571/73 – 1747“ pokračovali vedúci archívu a spolupracovníci na projekte vzhromažďovaní dát do prehľadnej databázy najvyšších úradníkov Hlavného komorskogrófskeho úradu a jemu podriadených banských komôr.
- V septembri vedúci archívu prezentoval naše pracovisko na 17. medzinárodnom montánno-historickom kongrese v Tirolsku, zameranom na tému banského meračstva. A v októbri predstavil doterajšie výsledky výskumu pozostatkov strojovne atmosférického parného stroja na konferencii „Early Engines“ (Prvé parné stroje) v Dudley vo Veľkej Británii.
- V novembri 2021 predniesol vedúci archívu v spolupráci s Banskoštiavnicko-hodruškým baníckym spolkom odbornú prednášku o významnom banskom odborníkovi Johannovi Lillovi (1751 – 1817). Do písomnej podoby rozpracovaná verzia prednášky bude publikovaná v nemeckom jazyku v najbližšom čísle Zborníka Slovenského banského múzea.
- Vedúci archívu Mgr. Peter Konečný, PhD. je tiež zostavovateľom tematického čísla Zborníka Slovenského banského múzea pod názvom „Úradnícke elity v stredoeurópskom baníctve 16. až 19. storočia“. Jeho publikovanie je naplánované na leto 2022.
- Na prelome júna a júla Slovenský banský archív privítal skupinu študentov Viedenskej univerzity, ktorí v Banskej Štiavnici absolvovali exkurznú časť predmetu „Weltwirtschaft, Technoscience und Geschichtskultur in einer habsburgischen Bergbaustadt“ (Globálna ekonomika, technoveda a historická kultúra v habsburskom banskom meste).
- V októbri predstavil vedúci archívu naše pracovisko na Dňoch Andreja Kmeťa, ktoré pravidelne organizuje Gymnázium Andreja Kmeťa v Banskej Štiavnici. Študentov oboznámil s témou „Baníctvo a Banská Štiavnica očami



cudzincov 17. – 19. storočia“.

- V roku 2021 pracovníci nášho archívu vypracovali archívne pomôcky – inventáre k menším fondom „Substitučný banský súd v Solivare“ a „Substitučný banský súd v Užhorode“ a taktiež čiastkový inventár „Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici, 1980 – 2000“. Keďže ich koncom roka schválila aj Vedecká rada Slovenského národného archívu, sú už k dispozícii našim bádateľom.
- Za rok 2021 sa našim pracovníkom podarilo interne sprístupniť viac ako 1500 banských máp z fondu Železoručné bane v Spišskej Novej Vsi. V rámci nesystematickej digitalizácie bolo urobených 353 veľkoformátových skenov rôznych dokumentov. Pokračovalo sa tiež v digitalizácii archívnych pomôcok a dopĺňaní metadát už sprístupnených archívnych dokumentov.
- V priebehu roka 2021 prebehlo v našom archíve aj niekoľko personálnych obmien. Do starobného dôchodku odišli naše dlhoročné pracovníčky Ing. Iveta Ďurigová, Ing. Beáta Breznická a k záveru roka Mgr. Helena Dunajová. Počas svojho pôsobenia v Slovenskom banskom archíve (predtým pod názvom Štátny ústredný banský archív) archívnyimi pomôckami sprístupnili viacero archívnych fondov a venovali sa aj predarchívnej starostlivosti. Vo februári nastúpila do zamestnania PhDr. Elena Hegyi a na dve ďalšie uvoľnené miesta Mgr. Peter Šulko a Mgr. Milan Palou.

Peter Konečný

Prírastky a úbytky archívnych dokumentov Slovenského banského archívu za rok 2021

Počas roku 2021 prevzal náš archív do trvalej úschovy archívne dokumenty v rozsahu približne 110 b. m. a 250 máp a plánov a odovzdal 415 kusov plánov.

Z tohtoročných prírastkov bol najobsiahlejším archívny fond spoločnosti CEMMAC, a. s. v Hornom Srní. Po zrušení vlastného archívu odovzdala táto spoločnosť všetky archívne dokumenty v rozsahu asi 50 b. m., čo predstavuje 391 archívnych škatúl, do Slovenského banského archívu. Rovnako koncom roka prebehlo väčšie preberanie bývalej registratúry významného producenta v našom regióne Dinas, Banská Belá, a. s. Prevzatím týchto archívnych dokumentov sa kapacita Slovenského banského archívu naplnila.

V tomto roku zároveň archív delimitoval celý archívny fond Pohronské strojárne v Hliníku nad Hronom do Štátneho archívu v Banskej Bystrici, ktorý spravuje fond menovanej spoločnosti. Týmto odovzdaním sa archívny fond spojil do jedného celku.

Archívne fondy, do ktorých boli pridelené archívne dokumenty prebraté do trvalej úschovy za rok 2021:

- Banícka a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici
- CEMMAC, a. s.
- Dinas, Banská Belá, a. s.
- Dištriktuálny banský súd v Banskej Štiavnici
- Hlavný komorskogrófsky úrad v Banskej Štiavnici
- Obvodný banský úrad v Spišskej Novej Vsi

Archívny fond, ktorý bol delimitovaný zo Slovenského banského archívu za rok 2021:

- Pohronské strojárne v Hlinku nad Hronom

Katarína Olajcová

Nové prírastky do knižnice Slovenského banského archívu

V roku 2021 sme do nášho knižničného fondu získali okrem iných aj nasledujúce publikácie:

- *Archívny almanach 2020*, ročník III. Bytča, 2020.
- BUDAY, Peter (ed.). *Koloman Lux: Starý zámok v Banskej Štiavnici*. In. *Pramene k dejinám a ochrane pamiatok na Slovensku*. Bratislava, 2020.
- CENGEL, Peter. *Horná Huta – Banská Štiavnica*. Košice, 2021.
- DAVEY, Henry. *The Newcomen engine*. Westminster, 2021.
- DVOŘÁKOVÁ, Daniela a kol. *Človek a svet zvierat v stredoveku*. Bratislava, 2015.
- EBELOVÁ, Ivana (ed.). *Formy a proměny diplomatické produkce v novověku III.: Diplomatika a proměny kulturní krajiny v novověku (1500-1945)*. Praha, 2019.
- EBELOVÁ, Ivana. *Klíč k novověké paleografii*. Praha, 2019.
- GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo 1918 – 1929*. Praha, 2019.
- *Geologica Carpathica 2020/1-6*, Bratislava, 2020.
- HARVAN, Daniel. *Príbeh značky PLETA*. Banská Štiavnica, 2020.
- HLUŠIČKOVÁ, Hana a kol. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, III. díl, P – S*. Praha, 2003.
- HOLEC, Roman. *Hlinka – otec národa?* Bratislava, 2019.
- HOLEC, Roman. *Trianon: triumf a katastrofa*. Bratislava, 2020.
- HOLLÝ, Karol a kol. *Pamätnica Gymnázia Andreja Kmeťa v Banskej Štiavnici*. Žiar nad Hronom, 2019.
- *Hont a jeho dejiny: Vedecko-populárny trojmesačník o dejinách a kultúre Hontu*. Lesenice, 2021.
- KAMENICKÝ, Miroslav (ed.). *Argenti Fodina 2020*. Banská Štiavnica, 2020.

- KIANIČKA HAAS, Daniel. *Kremnica v ranom novoveku: Štúdie k dejinám kultúry a každodenného života v 16. – 18. storočí*. Budmerice, 2020.
- KINČOK, Branislav. *Politické procesy na Slovensku v rokoch 1948 – 1954: príručka pre školy*. Bratislava, 2019.
- KROKER, Evelyn. *Das Bergbau-Archiv und seine Bestände*. Bochum, 2001.
- LEONG, Elaine. *Recipes and everyday knowledge: Medicine, Science, and the Household in Early Modern England*. Chicago, 2018.
- MATĚJ, Miloš a kol. *Kulturní dědictví Kladenské průmyslové aglomerace*. Ostrava, 2017.
- MICHÁLEK, Slavomír a kol. *História zadnými dverami*. Nezvyčajné príbehy zo slovenských aj svetových dejín. Bratislava, 2018.
- MICHÁLEK, Slavomír a kol. *História zadnými dverami 2*. Nezvyčajné príbehy zo slovenských a svetových dejín. Bratislava, 2020.
- MOSNÝ, Peter a kol. *Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia*. Krakov, 2013.
- MYŠKA, Milan. *Vilém Jičínský. Životní příběh českého montanisty v ostravsko-karvinském revíru*. Ostrava, 2006.
- NODL, Martin a kol. *Colloquia mediaevalia Pragensia 20 – Středověké město: politické proměny a sociální inovace*, Praha, 2020.
- ORIŠKO, Štefan – BUDAY, Peter. *Pramene k umelecko-historickému bádaniu a ochrane pamiatok na Slovensku (1846-1918)*. Bratislava, 2017.
- PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha, 2012.
- PAULÍK, Stanislav – SIVÁKOVÁ, Adriana. *100 rokov organizovanej banskej záchranej služby na Slovensku 1917 – 2017*. Prievidza, 2017.
- PREDÁ, Dumitru. *La Roumanie et l'Entente 1916 – 1917: Les avatars d'une petite puissance dans une guerre de coalition*. Bukurešť, 2017.
- RYCHLÍK, Jan. *1918 Rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československa*. Praha, 2018.
- SKORKA, Renáta (ed.). *A gölnici bányajog*. Budapešť, 2020.
- ŠESTÁK, Michal (ed.). *Zborník zo šiesteho ročníka Stretnutia priateľov regionálnej histórie*. Lučenec, 2020.
- ŠVECOVÁ, Andrea – LACLAVÍKOVÁ, Miriam (eds.). *Pramene práva na území Slovenska 2. (1790 – 1918)*. Trnava, 2012.

Drahomíra Michelíková

Výzva na darovanie dokumentov a pozostalostí

V posledných rokoch boli nášmu archívu darované a zverené do úschovy viaceré písomné dokumenty a banské mapy z obdobia 19. a 20. storočia, za čo aj touto cestou srdečne ďakujeme. Zároveň by sme chceli poprosiť verejnosť so záujmom o dejiny baníctva, hutníctva a geológie, aby sa podieľala na uchovávaní historického dedičstva odovzdaním vzácnych dokumentov do nášho archívu. Podľa zákona č. 395/2002 Z. z. a jeho nasledovných novelizácií spravujeme archívne dedičstvo baníctva, hutníctva, geológie a iných súvisiacich odvetví. V rámci neho

uchovávame a sprístupňujeme aj osobné fondy významných osobností pôsobiacich v týchto odvetviach.

Pokiaľ ste vlastníkom alebo uchovávate takéto dokumenty, obráťte sa, prosím, na nás. Radi si dohodneme aj osobné stretnutie. Odborné uchovávanie, spracovanie a následné sprístupnenie štátnym archívom garantuje, že novšia i staršia história baníctva, hutníctva a geológie na Slovensku bude môcť byť patrične skúmaná a popísaná a že tieto dokumenty budú dlhodobo slúžiť aj nasledujúcim generáciám ako prameň poznávania našej histórie.

Peter Konečný

© *Ministerstvo vnútra SR, Slovenský národný archív, špecializované pracovisko Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici*

Kontakt: Radničné nám. 16, 969 01 Banská Štiavnica // +421 45 6700214 // snaba.sba@minv.sk

Zodpovedný redaktor: Mgr. Peter Konečný, PhD.

Spolupracujúci redaktori: Mgr. Peter Šulko, Mgr. Milan Palou

Jazyková redakcia: Mgr. art. Michala Oravcová